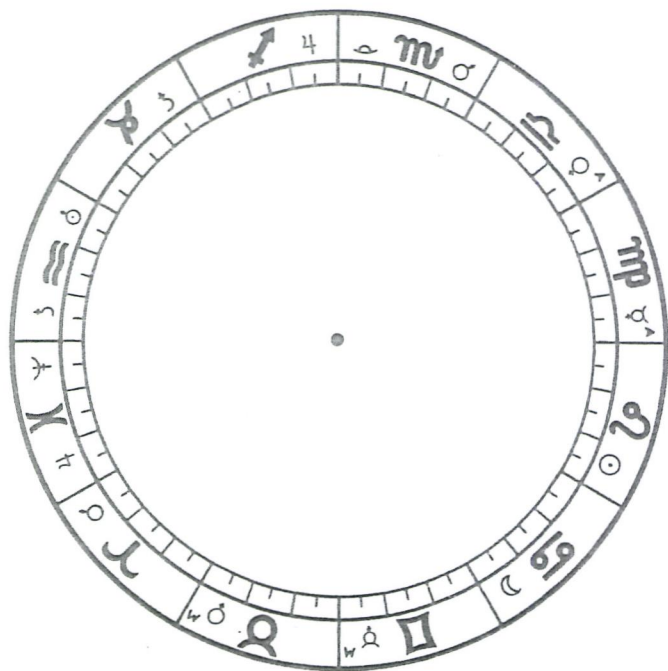

Fortellinger om fremtiden

Svar på spørreliste nr. 178 Tanker om fremtiden

Norsk etnologisk gransking
Julehilsen 2000

Omslag og layout: Eli Irene Johnsen Chang
Forside: Horoskopskjema
Trykt ved Universitetet i Oslo
ISBN 82-91161-24-0
ISSN 1500-0966

Julen 2000

Julehilsenen i år er et svar på spørreliste nr. 178 Tanker om fremtiden, fra 1998. Svaret har arkivnummer NEG 33618.

I året som er gått har vi sendt ut, og mottatt svar på følgende spørrelister (antall svar pr. 1.12.00 i parentes).

mars	spl. 184	Å leve ugift	(84)
oktober	spl. 185	Utkledning og masker	(59)
desember	spl. 186	Alternativ medisin og behandling	(0)
mars	S 39	Å spille på automat	(81)

I tillegg har det kommet inn henholdsvis 91 og 90 svar på to lister sendt ut i desember i fjor, nr. 183 Julebord og S 38 Å spille lotto.

Vi takker alle våre medarbeidere for godt samarbeid i år 2000, og ønsker dere en riktig god jul og godt nytt år.

Anne Moestue

Fortellinger om fremtiden

I 1998 sendte Stiftelsen Norsk etnologisk gransking (NEG) ut en spørreliste hvor vi oppfordret våre medarbeidere til å skrive ned sine tanker om fremtiden. Oppfordringen var formet slik:

Vi står foran et nytt hundreår og et nytt tusenår, tidsskifter som har sitt grunnlag i den vestlige, kristne tidsregningen. Men slike skiller setter uansett tankene i sving, til tilbakeblikk og fremtidsvyer. NEG oppmuntrer vanligvis medarbeiderne sine til å skrive om forskjellige fenomener/temaer slik de er i dag og ut fra de erfaringer som hver og en har fra sitt liv. Denne gangen vil vi gjerne at dere skal skrive om hvordan dere tror fremtiden kommer til å bli, og hvilke ønsker dere har for det nye hundre- og tusenåret.

Hver og en av oss har noen spesielle «saker» som vi synes er viktige for hva som er det gode liv og som vi ser med glede eller bekymring på når det gjelder fremtiden. Vi gir ingen stikkord, men overlater til dere selv å velge hva dere vil skrive om. Det kan være snakk om forskjellige innfallsvinkler både når det gjelder hvilke spørsmål dere synes er viktige, om dere vil knytte dem til den nære og egne fremtiden og/eller til mer globale spørsmål.

Det kom inn 127 svar på denne spørrelisten. Og som vi håpet, har hver og én valgt sin egen måte å løse oppgaven på. Hver beretning er unik og særegen, både når det gjelder valg av synsvinkel, fremstillingsform og temaer. Men under det hele ligger en kulturhistorisk dimensjon, en intensjon som følger med som et premiss, og som våre skrivende medarbeidere er klar over: NEG's oppgave er å skape kilder til kunnskap om vår egen tid. Tekstene inneholder tanker om fremtiden, skrevet for fremtiden. Men det er vår egen tid de forteller noe om. De handler om hvordan mennesker mot slutten av det 20. århundre opplever sin tid, og sitt liv, sine ønsker og drømmer, sin uro og frykt. Hvert bidrag er en fortelling - en fortelling om tanker om fremtiden.

NEG gir i høst ut en bok i samarbeid med Norsk Folkeminnelag. Boken heter Tanker om fremtiden, og inneholder en rekke av svarene på spørrelisten om fremtiden. Som julehilsen i år 2000 har vi valgt et enkelt bidrag fra boken, et langt og innholdsrikt spørrelistesvar som består av flere fortellinger om fremtiden. Fortellingene gir visjoner og levendegjør tidsbilder 50, 100 og 1000 år

foran oss. «La oss lage en tankebane», skriver han som forteller disse historiene. Og kanskje kan vi få impulser til å styre og forme fremtiden vår gjennom å lytte til fortellinger langs slike tankebaner. Vi gir ordet til en av våre mange faste medarbeidere, en mann født i 1930.

Historien

«Skal det være mulig å se fremover i tiden, må man først studere historien», skal en klok person ha sagt, og det er nok en sannhet som står for en støyt. Det å forsøke å skrive om hva det blir til med menneskene og kloden vår i de neste hundre- og tusenår, er som å «reise til månen», for å bruke et uttrykk som var helt vanlig inntil menneskene reiste dit for noen år siden.

Men med det for øyet at slike tanker kanskje blir lest av folk om to-tre-fire hundre år, blir jo oppgaven forferdelig spennende. Og dermed er linjene bakover strukket; tenk om vi i vår tid kunne lese hva en av kong Sverres menn hadde for tanker en dag han slet og rodde i regn og skodde langs kysten, eller om den trelkvinnen som var røvet og voldtatt i Skottland, ført til Norge og satt til å arbeide 14-16-18 timer i døgnet resten av sitt liv, for deretter å bli slått i hjel og begravet sammen med sin herskerinne.

Nå er dette med å se bakover hundre år en sak, mens tusen vintrer, eller somrer for den saks skyld, er noe helt annet. Fra 1890 årene kan vi tydelig se hvordan folk levde, hvordan teknikken er på fremmarsj, hvordan urbaniseringen skyter fart, og hvordan landet blir styrt. Men går vi tusen år tilbake, er det et ullent bilde som viser seg, og som ofte er vanskelig å tyde. Vår egen saga er skrevet på tolvhundretallet, og Snorre skal fortelle om hendelser som den gangen lå opp til 4-5 hundreår tilbake. Han må ha hatt store problemer.

Det som vi kan ane, og som våre historikere også slår fast, er at utviklingen er nokså «flat» til å begynne med, og at kurven så vidt løfter seg for hvert hundreår, og på tross av kriger, svartedaue og andre pester, hungersnød og avfolkning, så er der en utvikling hele tiden.

Og det som vi også tydelig kan se, er at utviklingskurven går brattere og brattere opp; med andre ord at alt går fortere og fortere. I vår tid er det så populært å si når det har vært gode tider, og det så butter litt i mot, at «vi må bare innrømme at ingen ting vokser inn i himmelen». Og så kan man spørre hvor vi skal være for eksempel i år 2500. Det er svimlende tanker. Nei, det er jo fysisk umulig å løpe hundremeteren på 0,0 sekunder, men kanskje det kan gå på ett sekund? Kanskje vi kan reise til USA på tjue minutter? Når vi ser tusen år tilbake så er det på ingen måte umulig. For hva hadde steinalderfolket sagt om de hadde sett igjen sin boplass ved en lun vik i dag, der katamaranene pløyer forbi, og lystbåtene freser i tredve-førti knop langs land. Der luften fylles av ståk og bråk fra teknikkens maskiner og folk bor i hus av tre og stein og lyden av vaske-maskiner og tørketromler og tv apparater og musikkanlegg fyller luften nesten døgnet rundt.

Det at det i perioder kan synes som om alt står stille, og enda til at det kan være at kurven bøyer nedover, jeg tenker på de store krigene, på pest og kolera, på uforklarlige nedgangstider og på store uår, har nok hatt liten betydning for utviklingen sett med historiens øyne. Det er fristende å sitere dikteren som sier at «fremover går det med lystelig spill».

De nærmeste årene etter tusenårskiftet

I alle media, i politiske kretser, og blant folk flest, er man nå opptatt av feiringen ved inngangen til et nytt tusenår. Det bevilges penger «i søkk og kav», fyrverkeri bestilles, og bordene i restauranter og hoteller er stort sett reservert for folk som skal feire. Og når den store engstelse er for hvordan datasystemet skal fungere, er det få tanker å se om hvordan alt skal fungere i de neste tiår. Nå er det jo slik at vi får ikke plutselig helt nye ting å forholde oss til fordi om vi skriver år 2000, det kommer jo litt og litt. Det gamle uttrykket «klarar du den, så klarer du den», gjelder nok til fulle enda. Men vi kan vel slå fast at de nye teknikkene og alt det andre som følger med, skjer fortere og fortere.

Med tankene plassert på de nærmeste 50 år etter at vi er begynt å skrive et to-tall på brev og dokumenter, går det an å fabulere omtrent slik: Alt som hender i verden vil vi få inn på en dataskjerm eller på et avansert fjernsyn i det øyeblikk det skjer. Telefonen vil ikke lenger stå på en kontorpult eller på et bord i entreen. Det vil være en liten dings som man bærer i lommen eller i beltet, og med den når man alle i hele verden, man betaler sine regninger med den, man kjøper og selger, man «går til doktoren» med den, turen til månen på lørdag blir bestilt, og den nye bilen blir kontrollert med et par ekstra trykk på noen taster.

Folk vil stort sett leve til de er over hundre år, og kampen mot kreft og aids og andre store sykdommer vil være vunnet. Det kan dukke opp nye, men de vil være mye lettere å få has på enn noen gang tidligere på grunn av nye teknikker og ny viten. Forbruket av nikotin vil være stort sett borte, mens derimot alkohol og narkotiske stoffer vil være det man bruker til stimulans.

Kostholdet tror jeg vil bli mye sunnere, med større forbruk av frukt og grønnsaker, og det vil for eksempel bli helt vanlig å få kjøpt norske epler året rundt. Forbruket av poteter slik som vi kjenner det i dag, vil være nesten helt borte. Bare eldre mennesker vil spise kokte poteter til middag. Mange unge vil kanskje ikke spise middag i det hele tatt, men la sultfølelsen bestemme når det er nødvendig med mat.

Og som et resultat av utviklingen vil folk stort sett ha det travelt. Allerede i dag kan en se at all virksomhet, alt arbeid, alt det som ligger utenfor det vi kaller fritid, skal gå fort. Men til gjengjeld vil arbeidstiden bli kortere, mye kortere. I 1950 var den normale arbeidstiden 48 timer. I dag er den nede i 37, og en snakker nå om sekstimersdagen, det vil si 30 timer for uken. Og i 2050? Tja, skulle jeg gjette på omkring tyve timer pr. uke? Det må jo være logisk at når teknikken overtar mer og mer av den menneskelige virksomhet, vil behovet for arbeidskraft gå ned. Og ikke bare det. Levestandarden vil gå oppover med stormskritt. Folk vil bygge mye større hus, innredningen vil få større preg av all slags nye husholdningsmaskiner, og en eller annen form for datamaskiner, TV-apparater, telefoner, faksmaskiner og andre forunderlige ting som «går av seg sjøl».

På sjøen vil båtene suse avgårde, ikke med 30 knops fart som ofte er vanlig i dag, men kanskje opp mot hundre nautiske mil i timen. Og selv om plassen ved vik og sund, og ved brygger og gjesteplasser vil bli trangere fordi så mange flere båter vil være på sjøen, så vil fritidsfartøyene bli større og større. Passasjerfarten vil utvikle seg derhen at en kan komme seg fra Bergen by til Danmark på en times tid, og Hurtigruten til Kirkenes vil enten være nedlagt, eller trafikkert med små, hurtiggående båter som tar strekningen på et døgn eller to.

I luften vil det bli «revolusjon». La oss gå femti år tilbake i tiden og se på hvordan luftfarten har utviklet seg. Det gikk noen fly mellom Fornebu og Sola, og man kunne såvidt komme seg utenlands med et fly. Flesland var vel såvidt bygget, og noen skarve feltflyplasser etter siste verdenskrig kunne brukes dersom været var godt. Det store flertall av nordmenn hadde da ikke satt sine bein i en flycabin, og mange hadde den aller største skrekk for å gjøre det også. En reise mellom Bergen og Oslo med toget, tok omtrent tolv timer, og de fleste var fornøyd med det.

Om femti år vil det kanskje ikke gå tog på denne strekningen i det hele tatt. Det vil ta for lang tid, selv om «krengetog» eller hva det nå kommer til å hete, kanskje kjører med en fart på to-tre hundre kilometer i timen over Hardangervidda. Flyene vil kunne ta oss over på, ja la oss si ti minutter, og ventetid på flyplassene vil være en saga blott. For ikke å snakke om dersom vi vil lenger ut i verden. Til Amerika på to-tre timer er sikkert innen rekkevidde, og vil kanskje komme til å bli en populær helgetur.

Det går an å gjette på at penger, slik som vi oppfatter dette betalingsmiddelet i dag, er borte, eller redusert til nesten null. Kanskje vil der være et lite mindretall av eldre folk som fremdeles vil betale med klingende mynt og knitrende sedler. Kredittkort og andre former for pengeoverføringer blir det vanlige. Kanskje vil telefonen bli redskapen som blir brukt når vi skal kjøpe en avis? Og ettersom det da vil være uaktuelt å rane banker og betalingsautomater, er det naturligvis en eller annen form for datasvindel som vil florere. For at man skulle bli kvitt alle former for økonomiske forbrytelser er naturligvis utopi.

Jeg tror, selv om det vil ha karakter av blåøyd optimisme, at antall kriger og væpnede konflikter i verden, vil være mange færre, og at de fleste konflikter vil løses ved forhandlingsbordet. Politikere verden over vil ha tatt til vett, og kommer det en eller annen Hitler, så vil han ikke få den makt som er nødvendig for å starte krig. Det som ennå i år 2048 kan skape konflikter, er vel kanskje de forskjellige religioner og motsetningene mellom dem. Men allerede i dag ser en jo en viss forsiktig tilnærming mellom katolikker og lutheranere, og langsomt, langsomt tror jeg det samme vil skje med de andre religionene.

Eller, men det synes meg nesten utenkelig, at man er i gang med en desperat atomkrig som uten tvil vil legge store deler av kloden vår i ruiner. I så fall vil de få levende mennesker som er igjen, bruke tusen år på å komme opp igjen på vårt stadium. Nei, det kommer ikke til å gå slik med oss om femti år. Men

uvilkårlig går tankene tilbake til året 1939 da storkrigen begynte, og selv i et høyt utviklet samfunn som vårt, var det ikke måte på alle grusomhetene som foregikk. Menneskene var, er og blir, sadister av verste slag når forholdene ligger til rette for det.

Om fremskrittene vil være formidable, og levevilkårene for vanlige folk langt bedre enn i dag, så vil tankebanene være de samme som nå. Stadig mer fritid, stadig høyere levestandard, hurtigere biler, større båter, flere hytter, lengre og dyrere feriereiser og lavere pensjonsalder vil fremdeles oppta folk. Vi er hele tiden underveis, og vi vil alltid søke etter et bedre liv uansett hva vi legger i det begrepet.

Om tiden frem til år 2098

Tanken er svimlende. Hundre år bakover går det an å undres over, hvordan folk overlevde, klarte seg mot sykdommer og alderdom, alle krigene, hvordan teknikken kom, og mye mer. Men å stirre hundre år inn i fremtiden, det er som et eventyr.

La oss lage en tankebane. «Europas Forenede Stater» og USA blir angrepet med de aller nyeste våpen av «Unionen mellom Afrika og Asia». Krigen varer i førtiåtte timer, da er vår klode en grushaug. Alt liv er borte, og forurensingen er så stor at der er ikke mulighet for liv. Bare noen få mennesker langt under jorden har overlevd, og begynner et liv i kamp mot sult og sykdom, og ser hvordan den ene etter den andre dør av ukjente årsaker. Til slutt er det aller siste menneske på jorden et lik, og planeten svever som før, rundt solen. Men bare med den forskjell at nå er vår sivilisasjon borte, og der er ikke liv igjen. Og slik er det astronautene finner vår klode der de kommer susende i sine romskip fra en stjerne ute i verdensrommet og undrer seg på om her har bodd levende vesener. Snart finner ekspertene noe rustent skrap eller spor etter en utskyttingsrampe som kan bevise at noen har vært her før, og så, hundre år deretter, er det kanskje liv her igjen.

Nei, slik kommer det ikke til å gå med oss. Er det krig, og det vil det sikkert være, så er det vel heller noen rester i de mest tilbakeliggende kulturer i verden, eller kanskje noen religioner som slåss litt med hverandre. De store og dominerende nasjonene vil da sørge for at atomvåpen og kjemiske stridsmidler vil være helt forbudt. Og fornuften vil gripe inn før ødeleggelsene og drepingen blir for omfattende. Det er kanskje ønsketenkning at våpenprodusentene og de sterke krigskreftene skal være utradert, men det er vel ikke umulig. Det kan godt hende at der vil bli andre ting å produsere som kan gi like god fortjeneste. For at det fremdeles vi dreie seg om penger, er jeg ikke i tvil om.

Og så er vi kommet dit at reguleringen av barnefødsler er blitt en av de aller strengeste ordninger verden over. Vi klarer ikke å produsere mer mat eller skape et godt liv for flere folk, og når levealderen er kommet opp i, kanskje langt over hundre år, så er det klart at dette blir et stort problem. Nesten hundre

prosent av alle kvinner vil da kunne føde barn, og det vil slett ikke bli nødvendig å være gift eller å ha en vanlig sædgiver for å bli mor. Det vil bli sædbanker overalt, og det er bare å velge og vrake om en vil ha en gutt eller jente, lys eller mørk, osv. Alle svangerskap vil bli lettere og fødslene vil gå helt uten smerter. Det vil en hypermoderne legevitenenskap sørge for. Barsedødeligheten vil kunne bli nesten utradert, barnesykdommer kureres fort og effektivt med én eller flere nye medisiner. Bare noen steder i verden vil det ennå henge igjen gamle smitte-stoffer og rester av fattigdom som gjør at barn vil dø i de første leveårene.

Men vil det da bli slik at det ikke kommer til å eksistere kjærlighet og forelskelse mellom mann og kvinne, og det ikke blir laget et eneste barn på vanlig måte? Jo, selvfølgelig. I de aller fleste tilfeller. Driftene i menneskene vil naturligvis være tilstede som alltid, og mange vil nok velge å bo sammen og ha et fellesskap som er tilnærmet det vi har i dag. Og barn vil bli til under het elskov som før. Men det er ikke noen som vil måtte ta abort etter et ukontrollert samleie eller en voldtekt. Det vil bli den letteste sak av verden å ta en «angrepille» eller noe annet dersom en ikke vil ha barn eller har brukt opp «kvoten». Det vil nok også komme til å bli et mye friere og intensere seksualliv hos de fleste. I og med at mange flere vil være «friere» i forhold til en partner, risikoen for kjønns-sykdommer vil være minimal, uønsket graviditet er en saga blott, mange av dagens gamle fordommer vil være borte, så tror jeg mange flere en-natts-forhold vil forekomme, og mange flere forelskelser med tidsbegrensning vil være vanlig.

Uansett hvilken del av samfunnet vi skal fundere over i år 2098, så må vi et hundreår tilbake først, og se hvordan det var da. Og når det gjelder kommunikasjoner f. eks., så er det et av de mange eksempler på hvordan utviklingen har gått, og kommer til å fortsette. I 1898 ble båtene stort sett drevet fram med seil og årer. På det lille som var av landeveier, var det hest og kjerre og «apostlenes hester» som var fremkomstmidlet. Riktignok var de første jernbanene anlagt, og på sjøen var dampbåtene begynt å ule på hav og fjord, men det var bare i sin spede begynnelse. Luftrommet, som vi i dag kaller det, var det bare fuglene som brukte. Så kan vi se på hvordan det er i dag. Når den nye flyplassen på Gardermoen åpner om et par måneder, vil det være opptil 1200 fly over Østlandet hver dag. Og svært mange av dem vil være andre steder i landet i løpet av et vanlig døgn.

På våre oljeterminaler blir det losset og lastet hundretusener av tonn olje og bensin av båter så store som flere fotballbaner lagt etter hverandre. Og på noen døgn er de langt nede i Europa, i Amerika eller i Afrika. I fjordene piler hurtigbåtene frem og tilbake mellom byer og tettsteder, og bruker noen timer der det for hundre år siden kunne gå både tre og fire dager. Lystbåtene, ordet var ikke en gang oppfunnet i 1898, er flytende hytter, med en fart som våre forfedre ikke kunne tenke på. Jo, riktignok er der rester igjen av den gamle tiden.

Noen ganske få har ennå ikke fått plass på noe museum, og tøffer av sted som om intet har hendt, men de er færre enn det minste mindretall.

Og de gamle grusete landeveiene som slynget seg mellom gårdene, mellom noen av de største byene, og over noen fjelloverganger, de finnes ikke mer. Asfalterte fire felts veier, med en skog av skilt, er det som møter trafikantene i dag. Biler og busser i åtti kilometers fart raser av sted som om en viss mann var i hælene på dem. Og der det er en knaus eller et høydedrag som kan tenkes å bli for dyrt å bebygge, eller som sinker trafikken, der slår vi bare et hull, og lager veien igjennom. Og skulle det være et sund eller en fjord som er i veien, så bygger vi bare en bro over. Her på Askøy fikk vi for noen få år siden en av Europas lengste hengebroer. Det var jo et kjempemessig fremskritt, men allerede nå er det blitt en helt dagligdags måte å nå til Bergen by på på et kvarter, der vi for hundre år siden brukte to-tre timer.

I dagens avis, 10. september 1998 står det å lese at nå vil forsvaret begynne å ta i bruk førerløse fly til transportoppdrag. Dette er jo et av de første tegn på at alle fly blir førerløse om hundre år. Dersom det da ikke er funnet opp noen rakettlignende greier helt ulikt det vi i dag forbinder med fly. Det er ikke umulig at vi kan komme til Kina på en halv time. Og turen starter på tunet, eller på plassen hjemme, og avsluttes der også. Men så blir spørsmålet, hva skal vi nå i Kina å gjøre? Det vil jo være et telefonsystem med fargebilde rett inn i stua eller på kontoret, og datamaskiner og telefakser og andre maskiner vil være så avanserte at mange forretningsreiser vil bli helt overflødige.

Så kan man spørre: Er vi blitt roboter som blir kontrollert av de nye tekniske innretningene? Nei, menneskene vil komme til å være mennesker med tankebaner og vanlige behov som i dag. Maskinene vil bare bli i stand til å hjelpe oss når vi kommanderer dem. Men da vil de også være så effektive at jeg vil gjette på at arbeidstiden, for de som arbeider da, vil være et par timer for dagen. Utdanningstiden vil kanskje være mye lengre enn nå, og pensjonsalderen vil komme ned i under femti år.

Det kan komme til å bli et «hardt» samfunn å leve i, enten en nå bor i Afrika, Amerika eller Europa. For det første vil narkotiske stoffer være mye mer brukt, og det er ikke sannsynlig at det er strenge straffer for oppbevaring og bruk, som det er i dag. Dette å stjele verdier fra hverandre kommer til å fortsette så langt tanken rekker, og vil nok i år 2098 være et problem, som i dag. Men dødsstraffer vil nok være en saga blott i alle land, og det vil bli mye mer forebyggende arbeid for å hindre forbrytelser.

Så er det sykdommer og helsestilstand og levealder. Har vitenskapen satt seg til herre over aids og kreft og hjertesykdommer? Ja, etter min mening. Iallfall er disse landeplagene redusert til et minimum, omtrent slik som tuberkulosen og spedalkheten er i dag. Men så er der naturligvis dukket opp nye helseplager som vil gjøre legene og sykehusene uunnværlige, som i dag. Man kan forestille seg en levealder på kanskje 120-130 år, og der vil være et kolossalt ap-

parat i sving for å pleie og ta vare på gamle folk. Det kan godt hende at alle kan bo hjemme til de dør, og all pleie vil bli utført av private firmaer.

Demokratiet vil være i sving som aldri før. De folkevalgte vil ha stor makt, større enn i dag, og allslags reguleringer vil finne sted. Det vil nemlig komme så mange nye ideer og behov, at det blir en nødvendighet å begrense mange tussete prosjekter. Pengenes makt vil være like stor som i dag, og det må jo være slik at menneskene stadig vil tjene mer, for derigjennom å få et rikere liv. De som i dag vil tilbake til det enkle, naturlige levesettet, og dyrke jorda, vil ikke ha livets rett om hundre år. Og på museene vil man kunne se hvordan noen i 1990 årene prøvde å stoppe utviklingen, uten å lykkes på noen måte.

Hvordan vil skolene våre se ut om hundre år? Svaret må bestå av et ord: Data. Vi kommer kanskje ikke til å bruke blyant eller kulepenn i de hele tatt. En eller annen innretning vil bli brukt til å skrive med, og til læring. Bøker? Neppe. Alt vi vil lese om kan vi få tilgang til bare ved å trykke på en knapp. Et datasystem vil være det ungene bruker når de skal lære språk, matematikk eller bokstavene. Dette å lære om selve systemet vil kanskje komme til å bli det aller viktigste. Kan man lære dét, kan man klare nesten alt.

For teknikken er utviklet så det i dag er nesten ikke til å følge med tanken. Vi kan ane konturene av tomme oljebørner og dermed behov for nye energikilder, vi kan se noe annet enn dagens biler på veiene, og luften vil være tett trafikkert av helt annerledes flytyper enn de vi har i dag. Vi vil kanskje ha hvert vårt luftfartøy som vi i dag nesten har hver vår bil? Det er ikke utenkelig.

Til slutt blir spørsmålet, hvordan vil menneskene tenke, tro, oppføre seg, og hvilke normer vil være rådende i samfunnet? Hvordan vil moralen til menneskene være om hundre år? Vil barnetroen fortsatt være aktuell, og vil vi fremdeles ha en kamp på liv og død mellom de forskjellige religioner? Jeg tror svaret må bli både ja og nei. I vårt moderne samfunn vil vi være mye mer uavhengig av gamle myter og konservativ tenkemåte. Religionen vil bety svært lite for de fleste, og kirken vil ha forandret seg radikalt. Kanskje vil den bli et lærested for hva som er rett og galt, uten å trekke inn guddommen i det hele tatt.

Det er klart at to mennesker vil bo sammen som i dag, men i helt andre og mye mer uforpliktende former. Dagens samboerskap og ekteskap kommer til å være helt borte, og barna vil ha sin plass i moderne barnehager de få timene som foreldrene må arbeide. Eller kanskje far jobber fra ni til elleve, og mor fra tolv til to? Der hvor der ikke er barn vil kortere tid prege livet sammen med en partner, og utroskap slik som vi ser på det i dag, kommer til å florere etterhvert som mennesker reiser mer, går mer ut, må stadig på seminar for å holde sine kunnskaper ved like, eller rett og slett finner en partner som tenner. Det å bli gravid uten å ønske det etter en natts eventyr, er bare til å le av. Ingen blir det. Angrepiller, prevensjon i nye former vil være høyt utviklet, og det eneste en må passe seg for er nye kjønns sykdommer, for de har sikkert dukket opp. På den annen side vil der være noen, ja kanskje ganske mange, som tenker på samme måte

som vi gjør i dag. De som blir født i dette året, for eksempel, vil vokse opp like etter århundreskiftet, og vil nok dra med seg mye av vår tids tanker og levesett, og igjen påvirke neste generasjon.

For mitt eget vedkommende vil jeg si at det er synd at det ikke er råd å få være med om hundre år og se hvordan det går med vår klode, og med menneskene som bor her. Men akkurat den saken hører nok mer til i år 3000. Eller kanskje vi om hundre år, ja, helt sikkert, kan bli nedfrosset med merkelapp om den ene stortåa med opplysning om når vi skal tines opp igjen. Det er til de grader fascinerende, og i dag bare drømmer, men du som kanskje leser dette i år 2098, vil oppleve det som en selvfølge.

Primitive tanker om år 2998

Ja, for primitivt tankegods må det bli. Iallfall må det bli igjen å gå et tusenår tilbake å se hvordan folk levde da. I Middelhavslandene og det nære Østen, ja, i Kina og, var der en nok høyt utviklet kultur på mange måter, men ordet teknikk var ikke oppfunnet. Og i Nord-Europa og Skandinavia bodde folk i lave, torvtekte hus, med åre midt på gulvet, og med dyrene i den enden av «stua». Levealder opp mot 30 år, og et endeløst kav for å skaffe nok mat. Gulatingsloven var kommet, men den var primitiv og full av tanker vi i dag ikke kan akseptere. Og det vi ellers kan lese av sagaen er krig, krig og atter krig. Vi må tro at i vårt land reiste Olav Trygvason rundt og kristnet folket med midler som bare kan betegnes som grusomme. Han må ha vært på sin høyeste makttinde i år 998 og kanskje var kjølen til Ormen Lange allerede strukket. Litt enkel handel med utlandet var der selvfølgelig, men det vi eksporterte på et tiår var nok ikke mer enn det hadde fått god plass i en krok i lasterommet på en av dagens store frakteskip. Bare de aller, aller sterkeste overlevde spebarnsalderen. Og kvinnene må ha fått barn hele tiden de var i befruktningsdyktig alder. Lystene var selvfølgelig til stede, da som nå, og uten en gang å kjenne ordet prevensjon, så måtte det bli slik. Men menneskene så fremover da også og var stadig opptatt av å forbedre ting. Vi kan jo bare tenke på Erling Skjalgsson som lot trælene sine få bryte opp deres egen jord, på fritiden.

Og så står vi her, og skal prøve å tenke oss tusen år frem i tiden. En kan bli svimmel bare ved tanken. I sommer fortalte en mann meg noe interessant han hadde lest et sted. Når vi om tusen år skal på ferie til Jupiter, Saturn, Venus eller en annen stjerne ute i rommet, går vi bare inn i en maskin og blir oppløst i atomer. Så bærer det avgårde med lysets hastighet til bestemmelsesstedet. Og der lander vi i en ny maskin som setter oss sammen igjen til et menneske, og så kan vi bare sette på oss surstoffapparatet og begynne turen. Dette er i dag selvfølgelig eventyr mer urealistisk enn Asbjørnsen og Moes folkeeventyr, men hvem vet? Det var vel nokså fjernt for Olav Trygvason også å reise til London på et par timer, eller å skyte på fienden hundrevis av mil borte.

Og kanskje er vi kommet enda lenger. Tidshjulet er muligens oppfunnet. Så i stedet for å spille fotball eller å se dagsrevyen, skrur vi på noen knotter og er med i slaget ved Fimreite i 1184, eller sitter og ser på landgangen i Normandie i 1944?

Hvordan husene våre ser ut, og hvordan vi bor er også en nesten umulig tanke. I hus av glass eller et annet stoff som gir oss en fri utsikt innenfra, og med solenergi til lys og varme? Eller vil vi ha hus som kan dreies etter solen og andre behov og som kan flyttes ti mil på noen minutter?

Dersom vi ikke forandrer oss noe særlig i forhold til vårt behov for mat og søvn og luft og vann, så må vi vel regne med at disse behovene fremdeles er primære. Og det betyr igjen at vi må ha en seng, eller noe å ligge på, når vi skal sove. Men dyner og tepper og slikt vil sikkert være håpløst gammeldags. Luften vil selvfølgelig være passe varm, og kanskje er dagens madrass en luftpute, slik at vi simpelthen ligger i luften?

Det er meget vanskelig å forestille seg at vi skulle kunne bare ta en pille hver tredje eller fjerde time, og dermed ha dekket vårt matbehov. Vanlig mat, omstendelig tilberedt, og servert med omhu har alltid vært noe menneskene har satt meget høyt, og har vært et høydepunkt når det gjelder sosial omgang. Men at vi spiser lutefisk på høsten, eller svineribbe til jul som i vår tid, det er utenkelig. Kanskje vi kan snakke om firkantete tomater, og svarte epler, og grønt kjøtt? Nei, dette er så vanskelig at tanken greier det ikke.

Hvordan går vi kledt? Er vi nakne? Har vi bare et lite apparat som både varmer oss og skjuler oss dersom det er behov for det? Og er det romdrakter i mange utgaver som er in? Ja, kanskje det. Kanskje ser en annonse fra Cubus slik ut på høsten i år 2998: «Tilbud på alle typer romdrakter enten du skal til Orion eller lenger ut i rommet! Mange farger og størrelser. Gratis prøvetur til månen!»

Men så er det dette med at dersom ikke genene våre er helt forandret, slik at vi alle er fullkomne supermennesker, så vil vi kanskje fremdeles diskutere politikk, teknikk, kjærlighet, religion, og mye annet som vi er opptatt av i dag. Nå er det så at de politiske diskusjonene vil gå på at «nå må vi se å få en skikkelig stasjon oppe på Melkeveien», eller kanskje noen vil mene at turen til Merkur tar altfor lang tid. Og at det burde ikke være lov å ha sex med de nydelige skapningene som bor på den kloden du vet. Og selv om vi sikkert vil smile av dette med religionen som folk trodde på omkring år 2000, så er der kanskje noen som lurur på om der likevel finnes en himmel bakom alt.

Nei, kanskje er det slett ikke slik det vil være om tusen år. Kanskje er vi slaver under høyt utviklete skapninger som ligger mange, mange år foran oss. Kanskje er vi tvunget til å være en eller annen form for soldater når stjernekriegerne raser som verst? Eller, og det er vel kanskje det som dagens tanker kan klare: Vi har forlenget ødelagt jorden. Det kan komme folk med makt som er så desperate at hydrogenbombene kan bli tatt i bruk, eller kanskje et enda mer ødeleggende våpen er oppfunnet, og da er det slutten for oss. Under en omvis-

ning på Herdla Fort i Askøy kommune for to år siden, fortalte omviseren, en ofiser, oss dette da vi var langt nede i fjellet og fikk se de forskjellige installasjonene: «Her hvor vi står nå skal det være noenlunde sikkert mot en atombombe på tallet 40. Den største de har laget hittil er på 140. Den nytter det ikke å beskytte seg i mot, for får vi en slik i hodet, er hele Herdla øy borte.» Øya er flere kvadratkilometer stor.

Det må da være klinkende klart at om tusen år er det mulig å ha et våpen som utsletter Norge i én gang. Ja, selv med de lagrene av atombomber som finnes i verden i dag, så er det vel mulig å gjøre kloden vår ubeboelig. Og hva er her ikke da på tretusentallet. Nå er det vel slik, iallfall i vår tid, at vi kan ikke mer enn dø. Hurtig eller langsomt, smertefritt eller pines i hjel. Men i fremtiden er dette ikke så sikkert. Det kan komme metoder som gjør at vi kan beholde livet på en helt annen måte, og folk kan kanskje bo langt nede i jorden, der våpnene ikke har kommet til, og en vakker dag kan et hode titte opp og skue en grushaug og noe forurenset vann. Og så kan livet møysommelig bli bygget opp igjen, om det enn vil ta nye tusen år før et grasstrå igjen prøver seg.

Nå kan en jo lage seg så mange tanker om dette også da. Det kan jo for eksempel bli slik at alle personer som skal få makt, må gjennom prøver som viser om de er skikket til den oppgaven som pålegges dem. Og at kontrollsystemer kan forhindre enhver ukontrollert atomkrig. Men hva om kontrollørene, eller de som lager de kontrollerende systemene, svikter? Etter som tankene sviver, så ser det ut som det i dag iallfall, ikke er mulig å forhindre menneskelige feil. Selv ikke det gamle uttrykket som sier at «bare døden er sikker», vil være en sannhet om tusen år.

Ønsker for de neste tusen år

Vi har alle våre drømmer. Vi drømmer om den gode dagen, det gode hundreåret, og noen av oss ser kanskje noe av drømmen oppfylt om tusen år. Det kan jo hende at verden utvikler seg fredelig, og at de gode kreftene i menneskene seirer hele tiden, og at den økende velstanden og forståelsen folkene imellom vil fortsette.

Det er nesten ikke til å tro, men når jeg sitter her i året 1998 og skal ønske meg noe fram til år 3000, så er det første som renner meg i hu, at der må være arbeid til alle. Det burde være helt unødvendig å nevne det, men det er etter mitt skjønn et av de aller største problemene i verden. Og vi er ikke kommet noe særlig lenger med å løse det, enn vi var for hundre år siden. Det er jo ikke bare dette at folk tjener penger det dreier seg om, men en masse positive bivirkninger ligger helt opp i dagen. Kan bare nevne nedgang i alkohol- og narkotikaforbruket, nedgang i psykiske lidelser, bort med taperfølelsen, nedgang i vinnings- og voldsforbrytelser, og mye mer.

Det måtte jo også bli slik at alle ble testet i ung alder, og fikk greie på hvilken del av yrkeslivet som passet for vedkommende. Så ville man aldri få de

fatale feilene som gjorde at han som ble baker, egentlig skulle vært smed. Eller at han som ble bonde, skulle vært professor. Det måtte jo også bli slik at felleskapet betalte all utdannelse, men at forskjellen på årslønna også da måtte bli mer på linje med alt annet gagns arbeid.

Så er det dette med alle religionene, alle sektene og alle mulige trosretninger. Ofte står de steilt mot hverandre, og mange ganger har det oppigjennom historien vært kamp på liv og død fordi den ene trodde på den guden, og den andre trodde på en annen. Og til alle tider har religionen hatt en enorm makt over menneskene som nesten alltid har vært til det vonde. Og det er ikke ende på alle de lidelser som har vært påført folkeslag etter folkeslag i hele verden med såkalt «Guds velsignelse».

I løpet av de neste hundre-år, når vitenskapen viser oss vei, og forteller oss at det var ikke slik som vi trodde med hensyn til videre liv etter døden, med helvetes pine og himmelsk salighet, da må religionen dø ut av seg sjøl. Det forutsetter naturligvis en mye bedre fordeling av de materielle godene i verden, og det forutsetter at menneskene ikke trenger den «opiumen» som noen en gang kalte gudstroen. Det kan synes langt, langt frem, men vi har nå tusen år å gjøre det på da.

Akkurat i dag, den 19. september 1998 melder mediene om en kolossal forurensing på sjøbunnen utenfor en nedlagt malingfabrikk her på Askøy. Den er over 30 ganger høyere enn det Statens forurensingstilsyn tillater. Det er klart at skal det fortsette slik, så behøver vi ikke en atombombe for å ødelegge oss sjøl. Og her ligger det også et ønske for det nye tusenår. Det må bli slutt på all forurensing. Og enten det nå gjelder piggdekk, eksos, tobakksrøyk, forurensing med silosafter, utslipp fra industrien, kjoakktutslipp, og mange andre «forurenser», så må det komme forandringer ganske fort. Og innen vi går inn i år 3001, finnes det ikke et giftig stoff igjen i hele verden. Alle biler er selvfølgelig borte vekk for lenge siden, og energiformene er totalt ufarlige. Det må bli slutt på alle kriger. I hele verden. Jeg kunne tenke meg at bortsett fra et nødvendig politikorps, skulle alle armeer og alle våpen være underlagt FN. Og når det ikke var noen som hadde noe å slåss med, så var det jo bare å legge ned alt som har med det militære å gjøre. Under den andre verdenskrigen la alle land som var med, om fra fredelig produksjon til å lage våpen og utstyr i stor målestokk på kort tid. Og da krigen var slutt, gikk de tilbake til fredelige produkter igjen. Det går an, bare der er enighet. Det må bli et ønske at den umenneskelige lidelse som påføres både sivile og militære under enhver krig, må bli historie. Alle stridsspørsmål må løses ved forhandlingsbordet. Det er i dag ingen i rettsstaten Norge som begynner å slåss fordi om man er uenig om noe. Vi har domstoler til slikt. Og slik må det bli på verdensbasis også. Og vi er på vei. La oss få tusen år på oss så skal vi komme langt.

Styresettet i Europa og Amerika kan man nok sette fingeren på, og mene at det er altfor løst, de folkevalgte har for liten makt, der er for mye korrupsjon,

og der er altfor mange meninger og dermed partier som ikke kan bli enige. Men jeg tror allikevel at med en stadig forbedring av systemet, så er dette veien å gå. Det er å håpe at det også i fremtiden er folket i valg som bestemmer hvordan landene skal styres. Kuppmakeri og diktatur må være bannlyst, og her må FN, eller hva nå en fremtidig verdensorganisasjon kommer til å hete, øyeblikkelig slå ned om noen skulle forsøke seg. Det skal være parlamentene i de forskjellige land som skal lage lovene som skal regulere samfunnet. Da kan det etterhvert bli ganske fint å leve på denne kloden for alle folk.

Så er det mitt ønske for de neste tusen år at vi må ta vare på historien. Fra det første skrevne ord, hulemalerier, rester etter mennesker, og fremover hele veien til vår egen tid, med alle de tusen spor vi vil etterlate oss til videre slekter. Det finnes ikke en bok med mer spenning og informasjon enn en med korrekte opplysninger om henfarne tider. Og skal vi ha den minste sjanse til å se fremover, så må vi først tilbake og se hvordan det var før. Det må nå også skje mye rart i vårt land og i verden for øvrig om ikke dette ønske skulle gå i oppfyllelse. Det kunne jo hende at en eller annen forsker sitter i år 2500 og leser i arkivet til Norsk etnologisk gransking om det som er skrevet høsten i 1998, og humrer over vår primitive oppfatning om fremtiden.

Det er helt sikkert like før teknikken med å fryse ned mennesker og å tine de opp igjen på et hvilket som helst tidspunkt, blir mulig. Med like før mener jeg da om et hundre år eller så. Og da kommer tanken: Er vi født litt for tidlig i historien til å kunne oppleve de virkelig store omveltninger? Og ville noen av oss som lever i dag, dersom det var mulig, latt oss fryse ned med en merkelapp om stortåen, med beskjed om å bli vekket opp igjen i år 2500? Det er en fascinerende tanke, men der er mange *men* i den sammenheng. Vi kan kanskje være glad for at spørsmålet er langt bortenfor alle blåner i 1998. Men jamen skulle det vært moro.

Og etter at jeg begynte å skrive på dette, har jeg uvilkårlig lyttet ekstra godt, når det har vært snakk om fremtiden og de stadige forandringer og nye ting som skal komme. I de aller nærmeste årene er det den nye valutaen, de nye betalingsformene, den nye datateknologien, den nye flyplassen på Gardermoen, den stadig bedre legevitenenskapen, og, så underlig det enn kan høres, vår stadig bedre levestandard.

Holdt opp mot tusen år frem i tiden er det bare små fnugg når det gjelder fremgang eller iallfall forandringer. Og så kommer da spørsmålet om vi, i vår tid, kan påvirke en utvikling som går dit vi ønsker, en «fredelig kappestrid» der de gode, skapende krefter vil dominere, og der de som har hatet som sin rettesnor, vil komme i mindretall. Det er kanskje et ønske mer enn en realitet, men det er iallfall noe å arbeide mot.

Jeg vil avslutte disse tankene med et ønske som mange vil kalle «galematias»: Det skulle vært interessant med en fjorten dagers tur til Venus, med en liten avstikker til Saturn en høstdag i år tretusen og nittiåtte.»

God julehelg - godt nytt år!

Ann-Mari B. Skjoldrud   Anne H. G. Tveit

Eli Irene J. Chang

Norsk etnologisk gransking
Oslo 2000

ISBN 82-91161-24-0
ISSN 1500-0966